

**ATELIER DE LUCRU. PALEOGRAFIE APLICATĂ.
SEC. XVIII-XIX ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI RĂSĂRITEANĂ ***

(Cluj-Napoca, 22-23 noiembrie 2011)

Manifestarea, organizată cu sprijinul Autorității Naționale de Cercetare Științifică, CNCS – UEFISCDI, prin proiectul PN-II-ID-PCE-2011-3-0064, cu titlul *Armatele imperiale și românii (1848-1849). Mărturii militare secrete din arhivele rusești și austriece*, s-a desfășurat sub egida Academiei Române – Filiala Cluj-Napoca, la Institutul de Istorie „George Barițiu”, în zilele de 22-23 noiembrie 2011.

În prima zi anunțată a avut loc întrunirea echipei de cercetare a grantului CNCS – UEFISCDI, PN-II-ID-PCE-2011-3-0064, alcătuită din: director de proiect Ela Cosma, Ion Varta, Daniela Deteșan, Ramona Preja, Tatiana Onilov (Angela Stîcalin-Colin, tehnician Anca Turcu). Dincolo de rezolvarea unor chestiuni administrative și organizatorice, la întrunire s-au prezentat și dezbătut obiectivele științifice ale proiectului și modalitățile de realizare a acestora. Directorul de proiect a înmănat fiecărui membru al echipei o mapă cu documente informative, vizând: repere bibliografice și literatură de specialitate pe tema proiectului; lista și termenele publicațiilor angajate de proiect; cerințele de redactare și editare în limba română a studiilor și articolelor; cerințele la prelucrarea și editarea documentelor istorice; un model de document prelucrat, împreună cu regestul documentului; sugestii specifice pentru membrele grantului Ramona Preja și Tatiana Onilov (susținerea tematicii grantului prin sunet și imagine); un model de glosar german-român de termeni militari (incluzând instituții militare, unități administrative și teritoriale, toponime); unități de măsură și prescurtări folosite în armata c.c. (grade militare, unități militare, ordine și decorații). În cadrul proiectului, secțiunea referitoare la arhivele rusești a fost pusă sub oblăduirea C.S.I. Ion Varta, care va coordona miniechipa de paleografie rusă (respectiv Ramona Preja, Tatiana Onilov, Angela Stîcalin-Colin), în vreme ce secțiunea documentelor austriece revine Elei Cosma, iar cea a documentelor franceze Danielei Deteșan.

În 23 noiembrie 2011, prof. univ. Nicolae Edroiu, membru corespondent al Academiei Române, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, a salutat, în mesajul său, deschiderea lucrărilor atelierului. Domnul director Edroiu a moderat desfășurarea manifestării, invitându-i în prezidiu pe oaspeții de marcă: academician prof. univ. Ioan-Aurel Pop, prof. univ. Mihai Răzvan Ungureanu, C.S.I. Ion Varta.

C.S.III Varga Attila a făcut o frumoasă și amplă prezentare a „Revistei de istorie socială”, editată de Institutul Român de Studii Strategice din Iași, completată de C.S.II Ela Cosma cu înfățișarea „biografiei operei” istoricilor moderniști Mihai Răzvan Ungureanu și Ion Varta, în special sub raportul activității lor publicistice ca paleografi și editori de documente istorice din ultimele trei veacuri ale mileniului trecut.

Atelierul de lucru propriu-zis, pe tema paleografiei aplicate a secolelor XVIII-XIX în Europa Centrală și Estică, a avut în vedere două aspecte: pe de o parte, limba și scrierea documentelor, pe de altă parte, editarea critică a documentelor. Pornind de la însemnătatea primordială a izvoarelor istorice, ce constituie temelia unor interpretări autentice și veridice ale modernității, atât referatele susținute în cadrul atelierului de invitații nominalizați în program, cât și intervențiile participanților la manifestare au scos în evidență, în special, problemele cu care se confruntă astăzi paleografia și necesitatea găsirii unor soluții comune și unitare de rezolvare a acestora.

Referate au fost susținute de membrul corespondent al Academiei Române Nicolae Edroiu, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca (*Paleografie și colecții documentare la Institutul de Istorie „George Barițiu”*); prof. univ. Mihai Răzvan Ungureanu, de la Facultatea de Istorie a Universității din București (*Paleografie româno-chirilică de sec. XVIII-XIX*); academician Ioan Aurel

* Manifestarea științifică a fost organizată în cadrul proiectului CNCS-UEFISCDI, nr. PN-II-ID-PCE-2011-3-0064, cu titlul *Armatele imperiale și românii (1848-1849). Mărturii militare secrete din arhivele rusești și austriece* (director proiect dr. Mihaela Cosma)

Pop, directorul Centrului de Studii Transilvane al Academiei Române din Cluj-Napoca (*Paleografie latină*); cercetător superior Ion Varta, conducătorul Departamentului de Istorie Modernă de la Institutul de Istorie al Academiei din Chișinău (*Paleografie ruso-chirilică*); C.S.II Ela Cosma, Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca (*Paleografie germană de secol XIX*); C.S.III Varga Attila, Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca (*Paleografie maghiară de secol XIX*); C.S.I Dumitru Suciu, conducătorul Departamentului de Istorie Modernă de la Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca (*Editarea critică a izvoarelor istoriei moderne*); C.S.III Daniela Deteșan, Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca (*Pentru o transcriere unitară a onomasticii, toponimiei, instituțiilor, funcțiilor administrative și militare*).

Situația de fapt este suficient de anacronică pentru a impune măsuri de actualizare. În afara unor inițiative din 1961 ale Academiei Române de adoptare a unui sistem coerent și unitar în ce privește strict editarea textelor românești din secolele trecute, care nu au întrunit consensul național, câteva demersuri individuale valoroase au jalonat parcursul, din Evul Mediu cu prelungiri până în Epoca Modernă, a paleografiei turco-osmane (Mihail Guboglu, 1958), latine (Jakó Zsigmond și Radu Manolescu, 1971), româno-chirilice (Nicolae Edroiu, 1972-2001; Damian P. Bogdan, 1978). Alte paleografii de circulație pe teritoriul României și de însemnătate pentru istoria modernă a Europei Centrale și Răsăritene (germană, maghiară, sârbă, rusă) nu au fost monitorizate. În 2008 Susana Andea a pornit o campanie de actualizare a regulilor cu aplicare internă utilizate în cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca; referatele nu au fost publicate.

Atelierul de lucru a propus, de aceea, o *perspectivă istorică*, nu filologică, asupra muncii cu documentele și o *perspectivă practică*, nu teoretică, prin stabilirea sau actualizarea unor norme de prelucrare și editare a izvoarelor scrise ale modernității, cu *finalizare* prin publicare.

Dezbaterile atelierului de paleografie aplicată, foarte aprinse, nu au epuizat nici pe departe mulțimea problemelor cu care se confruntă paleografia. Succesul manifestării rezidă tocmai în interesul stârnit față de un aspect adesea neglijat și desconsiderat, însă vital în munca istoricului, în semnalul de alarmă tras în legătură cu paleografia variilor limbi ale documentelor, în implicarea în manifestare a unor nume de rezonanță în istoria și istoriografia românească actuală.

Organizatorii, cercetători la Institutul de Istorie „George Barițiu”: C.S.II Ela Cosma, C.S.III Daniela Deteșan și C.S.III Varga Attila, au constatat nevoia reluării dezbaterilor într-o viitoare manifestare, care să se întrunească după strângerea referatelor și comunicărilor. Acestea vor intra în alcătuirea unui volum, constituind unul dintre obiectivele publicistice ale mai sus amintitului proiect.

Ela Cosma

SIMPOZIONUL ȘTIINȚIFIC CENTENAR MIHAIL P. DAN ȘI FRANCISC PALL

(Cluj-Napoca, 23 noiembrie 2011)

Împlinirea a 100 de ani de la nașterea istoricilor Mihail P. Dan (1911, Turnu Măgurele – 1976 Cluj-Napoca) și Francisc Pall (1914, Carei – 1992, Germania) a prilejuit evocarea activității lor științifice în cadrul unui simpozion special organizat de Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române, în 23 noiembrie 2011. Cei doi istorici au fost membri ai Institutului de Istorie Universală condus de prof. Constantin Marinescu, iar după 1949, ai Institutului de Istorie din Cluj al Academiei Române, remarcându-se în cadrul Sectorului de Istorie medie, însărcinat cu editarea Seriei C. Transilvania a colecției *Documente privind istoria României*, astăzi *Documenta Romaniae Historica*.

Pregătirea și experiența celor doi istorici în domeniile paleografiei, diplomatiei și cronologiei latine medievale au fost de natură să asigure apariția a șase volume din colecție, între anii 1951-1956, și a primelor volume din noua colecție, DRH, atât pentru Transilvania (Seria C), cât și pentru Relațiile dintre Țările Române (Seria D).

Simpozionul științific dedicat istoricilor Mihail P. Dan și Francisc Pall, moderat de directorul Institutului, a programat comunicările susținute de acad. Camil Mureșanu (*Istoricii și profesorii Mihail P.*